

ТРИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - **TRIDEN'T**
UKRAINIENNE

Число 43 (301) рік вид. VII. 15 листопада 1931 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, 15 листопаду 1931 року.

11 листопаду с. р. минула тринадцята річниця з того дня, коли було заключено перемир'я та розпочато творчу роботу по відновленню того, що війна велика зруйнувала. Дата ця поклала кінець колосальному катаклізму, який охопив був цілий світ. В шаленому вогні цього зрушення не всі витримали того напруження надзвичайного, і дві великих державі, головні учасники великої війни, впали. Це дві імперії — Австро-Угорщина та Росія. Натомість — одні — поневолені народи, як чехи, поляки, естонці, латвійці, литовці, фіни здобули собі незалежність і відзискали право на життя та розвиток, — другі, як серби, румуни, греки поширили свою територію, здобули більші можливості до свого зросту. І за рік, що слідував за перемир'ям, світова завірюха зшухла, політична карта Європи змінилася, нове життя заповідалося. Для одних — переможців — день перемир'я був і єсть днем найвищого щастя, завершенням стількох зусиль, побідним закінченням безмірного напруження, — для других переможених — днем поразки, днем жалоби, втрати, руїни і зневіри.

А для нас — українців — чим може бути цей день, день закінчення світової війни? Днем радості, побіди, перемоги? Ні, бо ми не маємо того, що мають другі народи, нашу землю окуповано московськими ордами, нарід поневолено, ми самі в розсіянні далеко від батьківщини перебуваємо... Днем суму, зневіри, одчаю? Також ні, бо наша боротьба не закінчена, і, будучи тільки часово переможеним, український народ ще не сказав свого останнього слова і воля до перемоги в ньому ще не згасла, надія на побіду не зів'яла.

В той час, коли в Європі, західній та центральній, та взагалі майже на кількох континентах світу, Версальський трактат, будучи наслідком дня перемир'я, зафіксував на довгі роки політичні й економічні стосунки держав, що стверджено було підписами переможців і переможених, то на Сході Європи становище, як політичне, так і економічне, не було і не єсть урегульованим, і Україна та народи Кавказу, перебувають у стані військової окупації червоної Москви. А український народ ані одним актом не санкціонував окупації його території ворогами, не ствердив зрічення свого від ідеалу самостійності, а навпаки протягом років і збройно, і не-збройно, доводив свою непохитну волю до самостійного державного життя.

Згадуючи свято 11 листопаду тут на чужині, свято, яке стало національним святом багатьох світових держав, ми говоримо: о д ч у - в а ю ч и г л и б о к и й з м і с т ц ь о г о с в я т а , м у с и м о г о т у в а т и с я д о т о г о м о м е н т у , к о л и і н а н а ш і й з е м л і н а с т у п и т ь н а ш е 11 л и с т о п а д у ... Знаємо, що дасться воно нам лише після великого напруження всіх творчих сил нашої нації, після великих жертв і втрат, дасться в силу нестриманого бажання добитися своєї мети, і ми віримо й твердо переконані, що прийде цей момент. Може не всі з нас, тут суших, доживуть до того часу, може шлях до того буде знову скроплений святою кров'ю краших синів нашого народу,—але ж якого народу шлях до незалежності не був скроплений його власною кров'ю; не був устелений кістками його патріотів, не був политий слізьми його вдів, сиріт?

Нам скажуть, що Україна вже багато принесла жертв на вівтар свого ідеалу, багато видала живучої крові на шляху до здійснення своєї незалежності. Так, це правдиво, але свята мета—здобуття волі й самостійності, міряється не тільки кількістю пролитою крові, не тільки числом принесених жертв, — а також і наявністю здобутих результатів. Це божуча істина, але вона від життя. Ми маємо вже багато здобутків на шляху до самостійності, але самої самостійності, як факту, не затвердили. Цей конечний результат — повинно здобути.

Отже в цей день, коли майже по цілому світі радісна людність святкує свято перемоги й замирення, — ми повинні собі твердо сказати: вперед до нашої перемоги, до нашого свята побіди, до здобуття нашої незалежності.

Літературні спостереження

XXIX

— «Смерть» збірник оповідань Антоненка-Давидовича.

Поміж українських совітських письменників післяреволюційної генерації Антоненко-Давидович є одним з талановитіших і визначається тонкістю відчуттів та думання. Відчуття та думки його значно складніші і тонші від звичайного масштабу комуністичних писань. Часом здається, що він гаразд розуміє лихі прикмети большевицького ладу та порядкування, а проте він таки виступає в їхню оборону і ця оборона та оправдання їх є завданням книжки «Смерть», виданої Державним Видавництвом України у 1929 році. Тому і сама талановитість цих оповідань може сприяти тільки спантелеченню та примиренню з совітським режимом тупіших голів, яких, на жаль, скрізь є багато, а в СРСР їх ще старанно фабрикує пануючий там лад.

Збірник «Смерть» складається з одного більшого та трьох менших оповідань, написаних автором в роках 1924-26, а заголовок взято з назви найбільшого та найзначнішого з тих оповідань.

Герой його Кость Горобенко до перемоги большевиків признавався до українства та був в українському війську. Національне українське почуття не зовсім завмерло в ньому і в ту хвилину, коли починається дія оповідання, але тепер він з усіх сил намагається винищити його в собі, належить вже до партії комуністів і не тільки не обороняє українських інтересів, а ще шукає приводів нищити український рух і глузує з нього та з українського націоналізму. Між иншим радить він большевикам не дозволити видання безпартійного українського журналу, за дозвіл якого клопочуть його колишні товариші, забороняє на перевиборах в селі кандидатуру народнього вчителя Батюка, мотивуючи тим, що «тут не місце прихованій петлюровщині» (ст. 108), нахваляється «перестріляти» українців, навіть того з них, що з безпекою для себе колись врятував йому життя.

Не самого українства одкинувся Горобенко і не саму тільки Україну він зраджує під впливом большевицьких товариств та умов. Так само зрікається він своїх колишніх народницьких почуттів, культивує в собі ненависть до селянства, нахабно порушує права селян на вільне обрання своїх представників... «Ти чуже мені, село», каже він, «я іноді розтрошив би усе це к чорту... Але я таки загнуздаю тебе, село!», він встряє до боротьби большевиків з селянством, ба навіть допомагається, щоб його послано на жорстоку «росправу» з селянами.

Так само ненавидить він тепер інтелігентність та інтелігентів, хотів би їх «винищити». Радіє їх знищенням, пониженням та зруйнуванням. Щоб ще дужче пригнобити їх, щоб тіпитися з їхньої біди, він самохит без наказу дошпиртується старанно, щоб ще зреквізувати в кого з інтелігентів, хоч би зреквізоване було большевикам і непотрібне. Реквізовані книги скидає він на купу долі у вохкому помешканню

і вони гниють, тільки що зреквізованого мікроскопа сам кидає в річку. Інтелігентних жінок, узятих на примусові роботи, або поневірятися з них, примушує позувати голими в художній школі для червоноармійців.

Зрікається він разом усяких моральних принципів, навіть просто го почуття людськості. Робить доноса в чека на своїх колишніх вчителів, хоч розуміє усю гидотність свого вчинку і нахабно посміхається: «Ат теревені! Хто розміряє тепер де чесно, де підло?»

Йому здалося, що найкращим способом затамувати сумніви, які подекуди ще прокидаються в ньому, було б когось вбити, і тільки за ради цього він шукає до того приводу, набивається поїхати на «усмирення» та вбиває «заложника» селянина, за якого ні сам Горобенко, тай ніхто гаразд не знає, чи він дійсно завинив чим, хоч би і проти большевиків.

Покірно без протесту терпить Горобенко глузування большевиків з України та українства та їхню підозрілість до себе з того приводу, що колись він працював у українській справі.

Не може він не бачити дріб'язковости, нерозуму, дикости, хижацтва та заздности своїх нових товаришів - большевиків, не може не бачити, що комунізм їхній — це тільки спосіб виправдувати їхні насильства, не може не розуміти, що і сам він розбещується серед них, а таки горнеться до них та завіряє себе в їхніх вартостях.

Найпростішим та найправдоподібнішим поясненням цим зреченням та зрадам, взагалі згаданій зміні у Горобенка, поясненням, яке мимо усяких упереджень, природне виникає, може бути його ляк, боязкість за себе перед большевиками, під владою яких він опинився (чом волею чи неволею не емігрував він, автор не каже), підслуговування до них. В самому оповіданню є кілька уривків, що начеб-то підтримують таке пояснення. Сам Горобенко так оцінює своє становище у большевицькій партії: «Кораблі давне вже спалено і по-за партією тобі немає чого робити» (ст. 122). Його до одчаю діймає їхнє недовір'я. Він на все б згоден, щоб розвіяти його: «Треба конче зробити щось, покласти цьому край. Допускати, щоб якийсь Попильниченко міг знущатися! Ну, щож з того що він (Горобенко) був у Просвіті і ці всякі Ковбанюки добиваються легального способу животіти? Плювати б він хотів на них» (ст. 39) та не знайде собі спокою од такої дурниці, як згадка про те, що колись, ще гімназистом будши, замовив собі візитові картки, а в партії є комуніст, який знає про те. Аж застогнав від тієї згадки (ст. 70).

Таке пояснення було б найправдоподібніше та авторові хочеться реалітувати свого Горобенка, а ним і інших, що пішли тим самим шляхом. Автор намагається пояснити його зміну громадськими та психологічними мотивами, а одночасно викликати у читачів вражіння, ніби большевицька ідеологія має в собі якусь особливу чарівну принадність, яка скоряє і тих, хто раніше не знав її та не годився з нею.

Береться до виконання того завдання Антоненко-Давидович кількома заходами, прибирає до того ріжноманітні докази і, яко письменник талановитий, сплітає свою аргументацію досить тонко, часом досягаючи в воїх міркуваннях якоїсь зовнішньої правдоподібности. Та при

уважному розгляді стає виразно видно, що, припустивши ширість зміни в Горобенкові та його співчуття комунізму, можна пояснити їх тільки ненормальною хоробливістю психіки. *Tertium non datur* — вже давно ніхто нормальний до большевиків з щирою переконання не пристає.

Треба зазначити, що автор певно і сам відчуває потребу заховати де-що з історії зміни свого героя, бо уникає показати цей процес в цілості, не показує самого зародження нахилів Горобенка до большевизму, а виводить його на кін аж тоді, коли він вже став членом партії, хоч ще і підозрілим в очах большевиків та хоч тоді ще від часу до часу ще виникали в ньому де-які дрібні вже невдоволення та сумніви що-до большевицького ладу. От напр. «Яке це безглуздя боротися з базарами» (ст. 27), «хіба міг би Дружинін бути гірший, як би був безпартійний» (ст. 22), помічає, що завідувачий юрвідділом большевик Чернишов, нічого не тямлючи в юридичних справах «мусить поступатися перед неосяжним чернокнужжам» спеців (ст. 133) і т. и.

В цьому періоді Горобенко ще освідомлює собі, що, йдучи з большевиками проти селян, які «во ім'я свого засіку та химерної неньки нищать «большевиків (він каже вже і «нас» (ст.174), він буде «стріляти в самого себе», що «урівноважити ці дві сили не можна» (большевиків і селян), але, як загіпнотизований, схиляється до большевизму та завіряє себе: «Хіба ж можна зрівняти безмежні простори майбутнього соціалізму з чотирма стінами своєї хати, де своя правда, і сила, і воля» (ст. 174-176) «з українським націоналізмом», який ніби «не годен на акцію» (ст.97) і «в розквіті свого піднесення створив тільки Просвіту» (ст. 96).

Людина, що сама брала участь у визвольній війні в українському війську (як це було з Горобенком), не могла б, керуючися не схибленим вражінням, заперечувати активність та самовіданість того війська. Людина, що признавалася, отже освідомила вже собі українську ідеологію, не могла б втратити розуміння глибокого та високого значіння принципу — «в своїй хаті, своя правда, і сила, і воля», як би щоб не затуманило її розуму. Людина, що живе большевиками, сама з ними чинить насильства і має безліч нагод бачити їхні лютість та хижачтва, не може переконатися, що замість рівності вони утворюють привилеї для себе, а по своїй природі менше од усіх інших людей здатні жити так, як вимагають жити од інших (напр., їхні бенкети під час загального голоду, бажання комуністки Славіної «харащо било б поєсть где-нібудь у куркуля», прив'язування комуністом Фроловим собаки біля криниці, щоб ніхто не брав з неї води, бо він її викопав і т. д.); не може, не оперуючи облудними фактами, або не даючи їм облудного освітлення, вірити у здатність та бажання большевиків створити рай, в те, ніби «по їх слідах, облитих своєю і чужою кров'ю, виростуть хризантеми поем, романів, казок» (ст. 141).

Як-що в супереч усьому, що сама знає, така людина тягнеться таки за тим облудним освітленням і як-що робить це дійсно щиро, вона може тягтися в тому напрямі не здоровими почуттям та розумом, а тільки як загіпнотизована, зневолена якоюсь психичною аномалією. Нор-

мальна людина не може будувати свої мрії про загальне щастя на насильстві над загалом.

Ця згоря зроблена оцінка дістає цілковите ствердження при уважнім розгляді психологічних чинників, що керують почуттями та діяльністю Горобенка. Безпідставна та безгрунтова лютість на нічим ні йому, ані большевикам не повинних і так вже пригноблених людей, раз-у-раз зринає в ньому, тягне його знущатися з них, ображати, грабувати. Він жадібно вишукує, щоб ще реквізувати в ограбованих і то на пропаче. Його тіщить примушувати порядних жінок позувати голими. Дуже часто схвачується в ньому бажання когось вбити. Він так пересичений хворобливою лютістю, що ніякої іншої міри кари за найменший спротив не знає. Часом він ладен був би зняти голови враз усій людності, причомуністів, так й на їх він, мабуть, тільки не сміє зважитися. Раз-у-раз він висловлює бажання: «винищити», вчителів, «розтрити» селян, «знищити» інтелігентів, «розміняти» спеців, «перестріляти» українців...

Іноді в основі цієї жадоби вбивати лежить потяг до влади, бажання «загнуздати село», часом жах за себе — Горобенко боїться, що решта моральних сумнівів, які ще озиваються в ньому, перешкоджають йому здобути цілковите довір'я большевиків і сподівається когось вбивши, визволитися від тих сумнівів. «Треба вбити», — гадає він, — «тоді Рубікон буде перейдено» (ст. 39-40) — сумніви зникнуть. В таких випадках особистий мотив виникає вперед і вже він розбуджує лютість до наміченої жертви. Але значно частіше лютість виникає безпідставно, з нерозумілої і йому причини.

Поруч з лютістю зовсім природно для хворобливої психіки йде його аморальність. З попередніх років ще залишилася в ньому свідомість, які вчинки добрі, які лихі, він ще відчуває сором од наміру зробити щось гидке (напр. донос), але тільки поки його зробить. Та його тягне до неморальних вчинків і, вчинивши якийсь паскудство, він не почувує вже ні найменшого каяття. Горобенко зненавидів мораль за те, що її приписи в'яжуть його. «Слова любов він ніколи тепер не вимовить», хоч і розуміє її невмірущість (ст. 67). Натомість хижі почуття та насильство ваблять його до себе і, слухаючи розбійничі промови чекиста Зіверта, він цілком переймається його настроями та співчуває йому. Большевики притягають його до себе тим, що, на його думку, «вони сильні», а сильними, хоч він і бачить їхні хиби, здаються йому через те, що їх не спляють ніяка мораль, ніякі принципи. Почуття справедливості, яке є основою моралі, загубив він вже до щенту і комуністам легко дарує значно гірші властивості їхні, ніж ті, за які лютує на інших людей.

З тих же причин ненавидить він кожну, хоч би найкращу традицію. На його думку «це добре зруйнувати усі кладовища, щоб ні одне з них не нагадувало минулого» (ст. 159).

До того — ще одна хвороблива риса. Горобенко зовсім не здатний до щоденної сталої творчої роботи. Такі роботи викликають в ньому знеохоту й призьство, навіть лют. Так ставиться він до просвітянської діяльності українців. Вона здається йому замалою та задовгою,

він волисть краще приневольовати насильством громадянство, аніж виховувати його або доводити йому те, що вважає потрібним. Він цурається такої діяльності, яка не викликає в ньому пристрасти і люти. Без них він не може нічого робити. Вони йому потрібні, як наркотики. Це руйнник з природи, що може й хоче тільки руйнувати, а не творити.

Здатний до акції тільки в стані перенапруженої пристрасти, він не годен стримувати її. Мов щось болюче відштовхує він від себе критичне відношення до своїх думок та вчинків, як і справедливе та вірне оцінювання обставин та оточення. Тому його розум пробуває під безподільною владою фантастичних мрій і йому здається, що «по слідах большевиків, облитих своєю й чужою кров'ю виростуть хризантеми поем, романів, казок». А ці мрії штовхають на безглузді та дикі вчинки. Тому і спокушає його так ідея, що є самою суттю большевизму — що треба добре винищити усіх інтелігентніших, усіх здатних критично думати, усіх енергійніших, залишити тільки безбарвну людську череду і тоді ушасливлувати її проти її волі примусом.

Усі ці риси самі в повній мірі доводять ненормальність психіки Горобенка, а ще дужче підкреслюють її психопатологічність та ті садичні почування, що прокидалися в ньому ще з дитячих років. Ось на ст. 148 оповідання маємо дуже показний в цьому відношенню його спогад, як він ще малим гімназістом стояв у кутку фойє театру та з пожадливістю дивився на гарних та гарно прибраних жінок і заздрів, що чорні гарні їхні счі дивляться привітно на інших чоловіків, а не на нього. А тепер кожного разу, коли встає в ньому бажання когось вбити, невідмінно в туж хвилю встає і спогад про колишню кохану (вже не живу), а в той мент, коли він вперше вбив своїми руками людину, раптом уявилася йому найгостріша хвиля його відносин з тією коханою. Таке сполучення сдчування вбивства з згадкою про стосунки статтеві є виразною прикметою хворої психіки.

З трьох менших оповідань збірника — найкраще «Тук-тук» — життя й смерть так би мовити сучасного совітського Акакія Акакієвича. Цікаве й талановите і «Крижані мережі» — образки впливу революційних подій на психіку дитини, що росте власне без догляду та без виховання. Третє, найменше, — «Шкапа» слабше за інші і має в собі теж прикмети не зовсім здорових настроїв.

Давній.

Що справді діється в ССРСР *)

(докінчення)

До катастрофального стану промисловости спричинилося ще і те, що навіть ті робітники, які працювали на підприємствах, працювали аж до нічого — продукційність не підвищувалася, якість продукції не поліпшувалася, так каже Сталін, тоб-то тлумачучи цю сфі-

*) Див. «Тризуб» ч. 41 (299) з IX: 1931 р.

ційну мову, можна констатувати без помилок, що продукційність зменшувалася, а якість продукції погіршувалася.

Причину цього Сталін вбачає в цілковитій безвідповідальності кожного за свою роботу.

Справді, робітник, якому задурювали весь час голову, що він працює в країні диктатури пролетаріату, що він також є один з багатьох мільйонів цих диктаторів, що він є пан, господар на підприємстві, заводі, призвичаївся ставитися до роботи «по панськи», «по диктаторськи», рахуватися в першу чергу з самим собою, як певною одиницею, що має свої бажання, свої примхи, а тут ще запроваджено було п'ятиденний безперервний тиждень, коли фактично що-дня працює на підприємстві лише 80 відс. апарату. Запроваджувалося цю, як кажуть там, «безперерівку», аби скоріше, аби довести, що, мовляв, і наше підприємство не пасе задніх.

Наслідки цієї демагогії, цього прагнення збудувати соціалізм лише на папері виявилися незабаром, — це й є одна з причин «мінімального приросту».

Що ж його робити?

Сталін, щоб виправити ситуацію, іде навіть на те, щоб по деяких підприємствах, де «безперерівку» запроваджено наспіх, знову повернутися на деякий час до старого семиденного тижня і тільки, провівши відповідну підготовчу роботу, перейти таки на «безперерівку».

Але чи допоможе це?

За часів фараонів, за часів будування пірамід, робітники являли собою темну несвідому масу, якою можна було керувати виключно за допомогою батогів, але за часів будування соціалізму в одній країні обставини ж значно змінилися, стали значно складніші.

Країні диктатури пролетаріату теж потрібно не конгломерат певних індивідуальних одиниць з їхніми різнманітними бажаннями, проявами волі то що, а знесоблена робітнича маса, яка мусить масою ж за допомогою механізмів, варстатів, струменту, виконати те або те завдання.

Але це, як справедливо вбачає Сталін, тягне за собою не свідомість своєї роботи, своєї відповідальності, неохайне, необережливе ставлення до доручених механізмів, варстатів, струменту, значно цінніших, коштовніших за окрему людську одиницю.

Отже треба більшої свідомости, відповідальности, ініціативи з боку одиниць.

Але коли для темного гарматного мяса за досить стимулу для праці є загроза батогів, то для колективу свідомих робітників мусить бути якийсь инший, але теж цілком певний, надійний стимул. Отже для того, щоб добре було організовано працю по підприємствах в СССР не досить, на нашу думку, поліпшити умови запровадження «безперерівки», як пропонує Сталін, треба запровадити якийсь новий певний стимул для заохочення робітників до праці, бо старого стимулу — цих постійних, хоч красномовних, але голослівних обіцянок утворити рай на землі, ніби то вже за мало, не впливає вже він.

І здається нам, що ліквідувати цього прорива, поліпшити організацію праці по підприємствах СССР, буде дуже за трудно, або може і цілком неможливо, бо ця ліквідація щільно зв'язана з неодмінною значною поліпшенням матеріального стану робітників, що є єдиний справжній надійний стимул для цього, але ж це поліпшення, через абсолютний брак коштів для його, є цілком не до виконання, є абсолютно не реальне. Але в усякому війську особливо гостро стоїть питання про старшинський склад, гостро стоїть це питання і в робітничій армії СССР за сучасних бойових її часів.

Коли раніше ми чули лише за робітників, селян та «інших», а цими «іншими», відсунутими кудись на заднє місце, називали трудову інтелігенцію, то тепер серед робітництва виникає і мусить виникнути новий відлам «виробничо-техничної інтелігенції робітничої класи». Протягом багатьох років довелось таки усвідомитися, що на одній робітничій класі, на одній фізичній без розумової праці далеко заїхати не можна, розум мусить керувати м'язами, а не навпаки, отже запроваджується поки що певний компроміс, мовляв, мусимо утворити свою інтелігенцію, «яка здібна зрозуміти політику робітничої класи нашої країни, здібна засвоїти цю політику і готова здійснити її на совість». І зазначає промовець задоволено, що «незабаром» закладів одержимо тисячі нових техніків і інженерів, нових командирів нашої промисловости».

Але значить це буде ще «незабаром», а тепер, під час потреби негайного запобігання усіма силами «мінімальному приростові» цього ще не має, бракує.

Головна команда констатує, що командного складу в своїй совітській промисловості не тільки бракує, а і бракуватиме, поки не мине це «незабаром».

Та і чи цілком реальні ці перспективи, ці надії на це «незабаром»? Для цього вживають усіх заходів — час навчання по вищих учбових закладах скоротили майже вдвічі, позапроваджували по них значно полегшені, позменшені програми навчання для представників робітництва та селянства.

Але що з того?

Добре пам'ятаємо, який командний склад виходив з короткотермінових шкіл старшин під час світової війни й як далеко було йому до справжнього старшинства.

Але ще трудніше, тоб-то краще сказати цілком неможливо, зробити справжнього інженера, агронома протягом скороченого часу та за полегшеними програмами навчання, як-що навіть теперішнім студентам з робітників і селян і пощастить «розгризти зубами граніт науки». Це ж не анекдот, що для таких студентів, принятих до вищих учбових закладів майже без іспиту, разом з викладанням у день вищої математики доводиться запроваджувати увечері курси навчання загальним засадам математики і що чималий відсоток такого студентства тікає від науки, з вищих шкіл, знову на підприємство. І це за тих умов, коли науки викладають ще справжні викладачі з старих часів, цілком до цього підготовлені. А що буде, коли на катедри посідають «червоні

викладачі», які теж прослужали лише скорочені, зменшені курси? Наука скороченою бути не може, і наслідки цього скорочення її, цього підроблення її незабаром дадуть себе знати.

Для того ж, щоб ліквідувати цей прорив не незабаром, а негайно Сталін змушений був йти на паліатив, він пропонує притягати до виконання обов'язків командного складу підстаршинський склад — кваліфікованих робітників-практиків, ніби то забуваючи, що де-кільки часу тому він сам зазначав про прорив що-до цього підстаршинського складу, сам згадував за масову його дезерцію. Може призначення по команді посади затримає цю дезерцію, але чи є добрий командир, який допіру намагався дезертувати? А взагалі ж підстаршинський склад це є добрий елемент, але замінити цілком справжній старшинський склад не може.

Бачучи сам, що цей паліатив не дуже допсможе, Сталін примушений йти далі, на те, щоб знову притягати до активного співділання «інших», стару трудову інтелігенцію, старих фахівців, цей примус, цю вимогу з боку життя він бажає затушкувати тим, що ніби то стара інтелігенція змінила своє ставлення до совітської влади, отже і до неї можна змінити ставлення, слід виявляти до неї «найбільше уваги» і навіть «підкування».

Ні, мабуть справді становище на господарському фронті в ССРСР зайшло аж у нікуди, коли раптом Словки, примусові роботи то-що для старих фахівців замінюються на «максимум уваги та підкування» коли сам начальник союзного ГПУ, яке влаштовувало судові процеси за процесами проти цих самих старих учених, фахівців, тепер виступає відверто в пресі, закликаючи краще ставитися до них.

Але які ж реальні наслідки може дати і цей захід?

Відомо ж, що в ССРСР навіть засуджені фахівці та вчені працюють на примусових роботах свого фаху під доглядом ГПУ, нем. вісе робітних серед цих незасуджених, хоч може і перебувають вони в майже негірших від примусових робіт умовах, совітські газети переповнено вимогами на фахову разумову робочу силу, отже кількість фахівців не зміниться, чи збільшиться ж коефіцієнт їхньої роботи,? — бо про це головне ходить большевикам.

Трудно самовіддано працювати людині, яка вчора перебувала ще на примусових роботах за «шкідництво», конкретні випадки якого їй самій аж досі не відомі, яку сьогодні раптом оточують ніби-то увагою та підкуванням і яка абсолютно не знає, що за експеримент знову побажають заподіяти з нею завтра. Очевидячки працюватиме вона не на совість, а на страх і не дуже то продуктивна праця її буде.

Отже ліквідувати прорив що-до командного складу, набрати командний склад по підприємствах, на нашу думку, є неможливо і тепер, не можливо буде і «незабаром».

Але залишається, за промовою Сталіна, ще одна умова «мінімального приросту», ще один прорив і прорив безумовно найбільший, найгірший, найнебезпечніший, прорив, від якого залежать і інші, від ліквідації якого залежить і ліквідація інших, це прорив на фінансовому фронті, цілковитий брак коштів в ССРСР.

Сталін змушений констатувати це, він каже, що «старих джерел нагромадження коштів не може уже вистарчати», що «бюджетні нагромадження не безмежні», сільське господарство давало великі кошти, але воно само «потрібує тепер у період його реконструкції фінансової допомоги від держави», кредитів і позик зовні не дають.

Що ж його робити?

По перше пропонується знову старі цілком заязозені, цілком повилинялі рецепти: «режим ощадности»; «скорочення непродуктивних витрат»; «раціоналізація виробництва»; «зменшення собівартости», все те, що вже де-кільки років мулить очі на кожній сторінці кожної совітської газети. Але крім того це ж, як-що б навіть цілком добросумлінно дотримуватися цих гасел — це ж крапля в морі.

І вихід Сталін убачає в тім, щоб важка промисловість, її машино-будівна частина перейшла на господарський розрахунок, давала певні нагромадження. Справді, це ніби-то шлях до виходу, правда лише в наступному, а цей прорив треба ліквідувати негайно, бо тільки тоді ж можна буде ліквідувати і інші. Але це лише ніби то, це шлях до виходу лише в теорії, а не на практиці.

Дозволимо собі довести це цілком примітивним прикладом. Паротяговому якомусь заводі потрібно що-річно на цілковите утримання 500.000 крб., держава відмовляється давати йому ці кошти за браком їх і переводить завод на господарський розрахунок, на самокішність, завод мусить сам дістати ці кошти. Як що б це було в так званій капіталістичній країні, то такий завод, зрозуміло за доброю кон'юнктурою ринку, міг би існувати, навіть де-що заробляючи.

Але ж завод цей існує в ССРСР. Свою продукцію продає він за 500.000 якісь там залізниці. Залізниця ця, зрозуміло державна, щоб виплатити таку суму, змушена взяти її від держави. Отже держава мусить виплатити гроші на утримання заводу, хоч може і не зразу, а згодом, або мусить його закрити. У країні державного капіталізму, де немає приватного капіталу, господарчого розрахунку, як ми це тут розуміємо, бути не може, бо джерело коштів там лише єдине-Державний Банк, господарчий розрахунок це лише повільніший, цовший обіг державних коштів.

А що казати ще за якісь там нагромадження. Легка промисловість може ще щось діставати, кидаючи закордон за безцінь свою продукцію, «демпінгувати», як цілком неправильно кажуть в Європі, бо не для зручнунвання європейської промисловости це робиться, а аби заробити якусь там свіжу копійчину в закордонній, так потрібній валюті. Але важкій промисловості і цього не можна зробити.

Отже ці поради, цей перехід важкої промисловости на господарчий розрахунок може дати де-яке зволікання, але нових коштів не утворить, не дасть. Цього прорива ліквідувати не можна, бо не можна ж дістати щось з нічого. Отже не можна ліквідувати і інших проривів. Може в кращому випадкові завдяки всяким заходам, зим обіцянкам, цій демаргоїї пощастить ще деякий час протримати фронт з незалатаними проривами, але урятувати цілком становище, урятувати фронт від цілко-

витої неминучої загибелі може лише чудо. А матеріялісти марксистичні краще за нас знають, чи трапляються чуда.

І характерно ще те, що в своїй всій промові, бойовому наказі серед боїв за виконання п'ятирічки Сталін жадним словом не згадав за цю п'ятирічку, ніби то її ніколи і не існувало. Каже він наприкінці своєї промови за виробничу програму лише на 1931 рік, і тут він обмежується тим, що називає її реальною (це по всій то своїй промові!?) і закінчує не досить, здається, впевнено, що «нашу виробничу програму можна і треба здійснити». Не знаємо чи брентило це переконливо для слухачів по всьому тому, що він сам навів у своїй промові, по всьому тому, що вони самі знають на місцях, але досі всі його промови завжди закінчувалися, як зазначалося це в звітах, «бурхливими оплесками, що переходять в овацік», а тепер по цій промові 23 червня 1931 року в офіційному звіті відмічено лише «тривалі оплески».

Але для чого було тоді виголошувати цю промову?

Не вважаємо Сталіна за людину не розумну, о, далеко ні. Він добре знає, що промова ця по суті є загальні речення та слова, що нічого в них конкретного немає, але знає ж він та і все політбюро знає, що іноді і загальними реченнями, загальними гаслами можна щось зробити. І промову цю, мабуть, виголошено не для тих господарників, що її слухали, що нічого нового в ній не почули, виголошуючи цю промову Сталін мав на увазі інших слухачів. Такими слухачами для нього в першу чергу були закордонні держави. Чудесно беручи під увагу сучасний стан річей в цілому світі, з одного боку, і майже абсолютне незнання з боку цього цілого світу внутрішнього стану річей в СССР, промовець надзвичай зручно використовує ці чинники.

І справді: на заході немає згоди, єдиного фронту, на заході постійні суперечки, на заході економічна криза, застій, безробіття, а в СССР за його промовою ніби то йде мирне будівництво, на мирній нараді господарників констатується цілковиту ліквідацію безробіття, покращання умов населі, заповідається покращання умов життя і робітництва, великий приріст нової молоді фахової інтелігенції, цілком сприятливе ставлення до старих фахівців, зміцнення господарчого розрахунку, піднесення промислового нагромадження — ну справді ж ось, ось і збудується там соціалізм.

Як же не зав'язувати з такою державою добрих стосунків, як не вміщати туди капіталів, як не дати їй позик.

Отже треба як найбільше рекламувати себе перед цілим світом, старанно приховуючи, маскуючи цією рекламою завісою свій справжній стан річей, хай весь світ побачить, почує цю рекламу, спокуситься нею, бо надії на постійні кредити з боку німців завели, треба за всяку ціну десь вишукувати інші. А цій рекламій завісі так сприяє це цілковите необізнання з тим, що справді діється там, в СССР, сліпе довірливе без жадного аналізу ставлення до цієї вмілої реклами.

Який шум, який галас, наприклад, підняли закордонні газети вже по цій промові, в зв'язку з де-якими ніби то симптоматичними змінами, переміщеннями в центральних

органах ГПУ, витлумачуючі це в найрізноманітніший спосіб, вбачаючи в цьому корінні зміни в внутрішній політиці ССРСР тощо.

Але що там справді трапилося.

По перше, одного з заступників начальника загально-союзного ГПУ Менжінського - Месінга перекинута на роботу до Комінтерну. Треба вже знати, що і комінтерн, ГПУ і весь совітсько-комуністичний устрій так щільно переплелися поміж собою, так своєрідно споріднилися, що визначити межі між ними, між їхньою діяльністю цілком неможливо. Усім відомо, що за останніх часів компартіям усього світу не дуже поводилося, багато траплялося «провалів», арештів, отже треба роботу Комінтерну підтягнути, виправити, треба туди на роботу перекинути нову, добре досвідчену людину в цій конспіративній, підпільній руйницькій роботі. І товаришеві Месінгові, що досить добре, очевиднож, працював в обсязі совітського союзу, дається підвищення, працюватиме відтепер він в своїй галузі вже в обсязі цілого світу.

По-друге, нібито за першого заступника Менжінського став Ягода, але, коли ми візьмемо книжку «Г. С. Агабеков. Записки Чекиста». Берлін. 1930 р., то на сторінці 10 прочитаємо, що Ягода і раніш був першим заступником Менжінського і що він і раніш фактично керував всім ГПУ.

І по-третє, на місце Месінга призначено «українця» Баліцького, дотеперішнього Начальника ГПУ УССРСР. Правильно, мовляв, провадила ця людина, протеже і улюбленець небіжчика Дзержінського, національну політику на Україні, дістала за це вона підвищення, ну а політика ця залишиться, зрозуміло, і надалі ж така сама.

Які ж це зміни? Це красномовні підтвердження, що жадних змін у внутрішній політиці ССРСР немає і не передбачається. Але ж треба уміти все це використати в належний спосіб і ці переміщення в центрі ГПУ теж використовується, як потрібну рекламу, підіймається навколо них газету галасанину. Коли б дуже добре прослідкувати звідки ведуть ті нитки, на яких ткуть цю газетну метушню, то немає жадного сумніву, привели б вони до самостійного кубла червоних павуків, до Москви, до Луб'янки... Але переважна більшість читає газети, газетні повідомлення, не зупиняючися на них, не аналізуючи їх. Так прочитано було і ці відомості, так прочитано було і промову Сталіна.

А коли взяти під увагу, що промову цю призначено водночас понад головами безпосередніх слухачів-господарників і для багатоміліонного пролетаріату ССРСР, на який не можуть поки що не вплинути заповіді з такими добримися обіцянками найголовнішого пророка сучасного комунізму, то може і пощастить цій промові досягнути свого — пустити нову димову завісу перед Європою, а може й Америкою, завісу, що приховувала б справжній стан в ССРСР, а вихваляла б, рекламувала б якийсь фантастичний, приваблюючи тим увагу до ССРСР, а може й такі потрібні кредити, пустити нову димову завісу обіцянок для пролетаріату ССРСР, може це і дасть можливість де-який час протриматися, штучно підогріваючи ентузіазм в країні серед пролетаріату,

штучно підгвинчуючи закордоном зацікавлення до себе, як до країни з величезними можливостями...

Ну, а якне пощастить?... Доведеться, очевидно, грюкати дверима.

Бо вся ця ніби то кипуча, буржлива, метушлива діяльність там по всіх галузях є ніщо інше, як остаточна агонія цього велетня, що, хоч і перефарбував себе з біло-синє-червоного на єдиний червоний кольор, але залишився на тих же глиняних ногах.

І наше шире бажанн що до цього в'дв'чного нашого ворога, окупанта наших земель, аби тільки не гальванізували ще на це-який час цього живого трупа, аби штучно не затримували ще тимчасово його неминучу, не сьогодні, так завтра, остаточну загибель.

Гл. Л.

Необґрунтована хвальба

На сесії Київської міської ради 22 лютого с. р. від імени большевицького уряду виступив М. Скрипник з доповіддю про досягнення в соціалістичному будівництві на сов. Україні за останні роки *).

У своїй доповіді М. Скрипник освітлив насамперед великі досягнення на економічному полі, а потім — на культурно-освітньому.

Не стану тут докладно переповідати, в чому саме вбачає М. Скрипник великі досягнення на шляху соціального будівництва, вкажу лише, що всі ці досягнення він сам обставляє такими «але», які надають цим досягненням характер сумнівної вартости. Всі ці «але» нагадують нам той незмінний приспів — «харащо, да не дюже», який знаходимо в одній російській казці...

Наведу тут де-кільки прикладів.

Як одне з великих досягнень на економічному полі, зазначає автор зріст посівної площі. Так, в 1931 р. посівна площа в порівнянні з 1930 р. має збільшитися на 2½ міл. га. «Харащо, да не дюже»: худоба на сов. Україні послідовно зменщується: «коней у нас — читаємо в доповіді М. Скрипника — зменшилося на 1 відс., великої рогатої худоби — на 13,5 відс. свиней — на 24,3 відс. У зв'язку з колективізацією куркуль та підкуркульник повели цілу кампанію за знищення худоби. Треба просто сказати і що-до свиней — куркуль примудрився підкласти нам свиню». Чого вартий зріст посівної площі, коли одночасно йде зменшення худоби?

На культурно-освітньому полі, як запевняє М. Скрипник, досягнено також надзвичайні успіхи: план загального обов'язкового навчання не тільки виконано, але навіть перевиконано, бо виконано його на 107 відс.

«Харащо, да не дюже»: «те, що ми — так продовжує М. Скрипник — план виконали на 107 відс., показує, що в нас план був неправильний,

*) М. Скрипник. «Два роки переможного соціалістичного будівництва в УССР». «Радянська Освіта» ч. 5 1931 року.

показує, що ми незадовільно спочатку підрахували, кого треба було навчати».

Намічена п'ятирічка виказується — за твердженням М. Скрипника — остільки блискуче, що завершення плану наступить раніш визначеного терміну.

«Харашо, да не доже»: «директор якогось заводу (голосо: харківського) так, харківського — ви про це знаєте — на всесоюзній нараді господарників викрив таємницю, як кравці виконали промфінплан. Вони випускали малі нумери, для дорослих непридатні, і так заощаджували матеріял і виконували промфінплан».

І т. д., і т. д.

І все ж, не дивлячися на те, що кожне досягнення на шляху соціалістичного будівництва сам же М. Скрипник збивав своєрідним приспівом — «харашо, да не доже», в кінцевому своєму слові з піднесеним патосом урочисто заявив цей оратор, що п'ятирічка буде закінчена, «а тому даремні мрії контрреволюційної зграї — повалити пролетарську владу, бо вона міцніє, і ширші перспективи розкриваються перед нею».

Цікаво, що пророцтво М. Скрипника та його хвалю що-до досягнень на шляху соціалістичного будівництва на сов. Україні, не в малій мірі збили також де-які промовці в дискусії з приводу доповіді М. Скрипника.

Так, завідувач київського трамваю зауважив М. Скрипникові, що в промисловості справа стоїть не зовсім гаразд, про що свідчить, напр., те, що до київського трамваю завжди надходять браковані рейки. На це зауваження М. Скрипник відповів, як знаменитий Осип в «Ревізорі» Гоголя, що у великім господарстві «кожна дрібничка, навіть і брак (пригадайте Осипову «шворочку». С.) пригодиться».

Дуже яскравою ілюстрацією промислового добробуту на сов. Україні може служити один характерний факт, на який побіжно вказує Г. Устиненко в своїй статті «Діти політехнізують школу», що вміщено в ч. 6 журналу «Радянська Освіта» за ц. р., який редагує той же М. Скрипник.

«Є в нас тепер (бо діти з дому принесли. С.) і точило на доброму валі з вальницями, є викружна пилка, лещата, гемблі і гантелі, рубанки і фуганки, коловорот і лобзик. Все, чого нам досі бракувало і чого н і д е н е м о ж н а д о б у т и » (ростріл мій. С.).

А одна смілива учителька одверто заявила М. Скрипникові, під час тої дискусії, що вона не вірить його твердженню про те, що вже виконано план загального початкового навчання. І М. Скрипник мусів признатися, що в одному Києві 549 дітей не охоплено школою, а з підлітків 980 зовсім не відвідують школи.

Як бачимо, в пророцтво М. Скрипника не всі вірять там, на сов. Україні. Не віримо й ми, що перебуваємо по-за рідним краєм.

Чи вірять в своє пророцтво й сам М. Скрипник, є також питання...

Ст. Сірополько

3 ЖИТТЯ Й ПОЛІТИКИ

— Під знаком фінансової скрути. — Заходи коло виконання фінансового плану. — Припинення фінансування промисловости. — Драконовські заходи в справі хлібозаготівель. — Фінансовий прорив чи катастрофа? — Що будуть робити українці з КПУ?

Комбінуючи ті теми, які совітська преса тепер висовує, як ударні, співставляючи окремі заходи совітської влади, треба прийти до висновку, що в центрі большевицьких турбот стоїть проблема коштів. Цей висновок доводиться робити шляхом співставлення і комбінації різних симптомів і фактів, які свідчать про колосальну фінансову скруту совітів, що наближається до катастрофи. Прямих вказівок ми для того не маємо й не можемо мати. З того часу — минає уже од тої дати близько півтора роки, як совітська влада припинила оголошення більш докладних і повних даних про свій грошовий оборот і фінансовий стан, таких фактів і вказівок загально не існує.

Як відомо совітські чинники дуже рішуче спростували ті повідомлення, які з'явилися в закордонній пресі про можливість в ближчому майбутньому фінансового банкрутства. Все, мовляв, мається гаразд. Як виглядають ці «гаразди» про те свідчать події й факти останніх тижнів і днів.

* * *

В центрі уваги совітської преси і совітських чинників стоїть зараз реалізація фінансового плану. Цій справі приділяється, як навіть на совітській умові, цілком виняткова увага і енергія. Для стягнення визначених на четвертий квартал податків, уживається всіх засобів, яких для цього вигадала совітська практика. Вишукуються нові засоби, до яких належать, напр., проєкт організації спеціальних загонів з демобілізованих червоноармійців для виконання фінансового плану, фактично для вибиєзнення з людности. Проте всі ці заходи дають результати дуже незначні і незадовольняючі. Та й не приходиться дивуватися. Як і де можна знайти кошти у людности, коли головне джерело, з якого совітська влада до цього часу здобувала гроші — селянство — до решти знищене колективізацією.

* * *

Фінансова скрута, в якій опинилася совітська влада, диктує їй найбільш рішучі заходи для досягнення максимального обмеження в витраті коштів. Свого часу ми спинялися на заходах совітської влади для заведення в обсязі кредитування так званого господарського розрахунку, який мав на увазі покласти край необмеженому фінансуванню совітських підприємств. Згідно новим правилам кредит мав уділятися тільки тим підприємствам, які зробили з банком умову про виконання призначеного їм плану і в міру його виконання. Цим малося на увазі запобігти безконтрольному фінансуванню, яке набрало характеру безповоротних позичок і яке становило базу існування і функціонування совітських підприємств. Заходи ці, не зважаючи на всі змагання совітської влади і на призначення ряду ревізій до цього часу давали дуже малі результати. Провести тут господарський розрахунок не вдалося. Тепер 21 жовтня оголошено постанову Союзаркомуну СРСР і ЦК ВКПб за підписом Молотова і Сталіна про заведення господарського розрахунку. Згідно з цією постановою з 1 листопаду для кожної господарської установи в банкові відкриваються окремі рахунки для її власних засобів і для позичок. Господарські установи будуть мати право розпорядження своїми власними засобами в межах плану й договорів.

Щодо позичок, то з 1 листопаду вони будуть уділятися лише при наявності матеріального забезпечення цих позичок і документів, що встановлювали б наявність об'єкта для банківського поворотного кредиту («Ек. Жизнь» ч. 241 з 22. X).

Таким чином з фінансуванням радянської промисловості, з системою безповоротних позичок, якими вона жила до цього часу, має бути рішуче кінчено. Перехід до нового способу кредитування, — як констатує сама ж «Екон. Жизнь» (ч. 244 з 25. X), — є реформою дуже складною і зв'язаною з цілим рядом труднощів. Реформа переводиться в той час, коли підготовка її, як констатує сама постановою Совнаркому і ЦК, до цього часу носить лише апаратний характер і обмежується вузькими рямцями фінансово-кредитових органів, в той час, коли господарські організації ще не приступили до її підготовки («Ек. Жизнь» ч. 241 з 22. X). Коли при цих умовах повної невідповідності радянська влада ризикує стати на шлях переведення такого сумнівного експерименту, який загрожувало вводити колосальні ускладнення в роботу радянської промисловості, захована пружина цього кроку лежить в надзвичайно важкому фінансовому стані радянців.

* * *

Одним з найважливіших засобів, який рятував радянців в їх фінансових труднощах, був експорт, а серед товарів, що призначалися для експорту, завжди грав найбільш видатну роль хліб. Через те ті утруднення і перебої, які сталися в жовтні з хлібними заготівлями при цій важливості фінансового становища радянців, були для радянських чинників дуже неприємним сюрпризом. Після сприятливих результатів серпневих і вересневих заготівель жовтень дав дуже різке погіршення. За двадцять днів жовтня загальне озноне виконання місячних планів вносить лише 30 відс. При чому виявляється, що не хотять здавати хліба совхозы і колхозы, вони цілком правильно й розумно вважають, що здавати хліб можна лише з лишків, з того, що залишається після того, як виділено потрібні запаси для насіння, для худоби і для власного харчування. Ця тенденція виявилася не тільки серед рядових колхозників, але знайшла для себе попертя серед цілого ряду керівників відповідальних радянських установ. Особливо яскраво, як констатує «Екон. Жизнь» (ч. 442 з 23. X) виявилася ця «рвацька» тенденція на совхозах Союзцукру, де ми маємо до діла не з помилками окремих совхозов, а з явною спекулятивною лінією правління Союзцукру, яке опинилося у владі буржуазних тенденцій. В Київському районі, де за правоопортуністичну тактику були виключені з партії завідувачий організаційним відділом райпарткому, голова районного комітету і директор машинотракторної станції, місцеві працівники не захотіли скористуватися допомогою присланих з сусіднього району «буксирної бригади» для одбирання хліба («Екон. Жизнь» ч. 242 з 23. X). Постеновою президії ЦКК КПБУ з 20. X оголошено догану високим урядовцям Наркомзему Скализі і Левенштаму за «бюрократичне» відношення до хлібозаготівель, яке виявилось в тому, що вони зменшували встановлені центром норми хлібозаготівель («Екон. Жизнь» ч. 241 з 22. X). Для боротьби з подібними фактами і виступами, яких радянська преса нараховує десятки, радянські чинники пішли на найбільш рішучі кроки. Колхозцентром СРСР і Тракторцентром СРСР видано наказ про здачу збіжжя в нормах, встановлених владою в першу чергу перед виділенням фондів на насіння, на харчування і на годівлю худоби («Екон. Жизнь» ч. 238 з 19. X). Цей наказ був підтверджений пізніше відповідною постановою ЦК ВКПб.

Видання подібного наказу знов таки можна пояснити лише надзвичайною фінансовою скрутою радянців, необхідністю для них дістати гроші за кожну ціну. Не треба пояснити, що подібне переведення хлібозаготівель, здобування хліба ціною оголення совхозів і колхозів од продовольчих і насіннєвих запасів для ступу сільського господарства буде мати в найближчому часі катастрофічні наслідки. Проте, силкуючися відсунути своє фінансове банкрутство, большевики йдуть тепер на такі заходи. Все це яв-

ляється недвозначним симптомом всієї серйозності тої фінансової ситуації, в якій знаходиться совітська влада. При існуванні подібних фактів всі спростовання совітської влади про те, що закордонні звістки про наближення фінансового банкрутства совітів є лише вигадка ворогів совітів, виглядають дуже непереконуюче.

* * *

Не можна не одмітити, що в тому, як розвиваються зараз події в совітах, виявляється певна, ясно зазначена закономірність. Вже з того часу, як совітська влада зірвала з непом, було ясно, що виходу для неї нема, що вона веде країну і саму себе до катастрофи. При більшій активності людности, при меншій досконалості кагного і адміністративного апарату совітської влади, ця катастрофа совітської влади вже мусіла б даєно наступити в результаті реакції людности на той злочинний курс, яким влада провадила країну. Совітській владі вдалося здушити незадоволення людности, надати йому спорадичний, розпоршений і неорганізований характер. Їй вдалося перевести цілу низку божевільних експериментів з колективізацією і п'ятиліткою. Але даремною й безнадійною річчю являється всяка спроба збудувати здорову базу для господарського життя на ґрунті примусу і Соловків. Рострачуючи недоцільно всі ті внутрішні ресурси, якими розпоряджала країна, совітська влада де-далі попадала в усе більшу залежність од закордону, од тих кредитів, які давав їй капіталістичний світ і які вона витрачала непродуктивно і недоцільно. При тих обставинах, коли відносини з закордонном нема можливости регулювати за допсмогою Солсвків і примусу, на цьому відтинкові господарського фронту прорив був неминучий. Совітська влада опиняється в надзвичайно скрутному становищі, не зважаючи на те, що їй вдалося опанувати становище в середині країни. Зараз прорив набирає загрозуючих розмірів. Є багато симптомів, що він може перетворитися в катастрофу. Думаємо, що можна сказати з погною категоричністю, що ця катастрофа є неминучою, як-що капіталістична Европа одмовиться від тої ганебної ролі, яку вона виконувала до цього часу, як-що вона перестане допомагати Сталіну своїми кредитами, — здійснювати п'ятилітку, як що вона не буде піддержувати режим Соловків і ППУ.

* * *

В ці скрутні моменти, які переживає тепер держава совітів, на «самоотвержених малоросіян», які співпрацюють із сталінським режимом в УССР, спадає особливо «відповідальна» і «почесна» ролія. Немає сумніву, що завдяки природним багатствам України, в УССР внутрішніх ресурсів, не зважаючи на довгі літа грабункової господарки совітів, заховался більше, ніж в других частинах совітського союзу. Чи тепер ці всі «самоотвержені малоросіяне», всі ці Петровські, Чубарі, Любенки, Кас'яненки, Мазуренки, Авдієнки, Річицькі, Вітики — будуть продовжувати свою роботу по оголошенню України від усіх матеріальних ресурсів, щоб врятувати захитане status quo сталінського фільварку? Чи може тепер, коли безнадійність ситуації їхнього пана для всіх ясна, вони пригадають, що опріч обов'язків наймитів у них ще існують обов'язки перед трудящими масами України?

В. С.

Чужоземна преса й Совіти

Наколи-б цілий світ переживав 5-6 років тому таку економичну, а до певної міри й політичну скруту, яку він переживає зараз, то можна було-б сказати з певністю, що один з чергових комуністичних червоних парадів, які під проводом Москви, систематично організуються в Захід-

ній Європі, неминуче перетворився-б в криваву анархію, або в те, що комуністи звать «світовою революцією». Бо тоді в Європі не тільки робітничі, але й всі поступові та соціалістичні кола дивилися на події в СРСР як на щось нове, з чого, можливо, доведеться брати приклади і заводити тако-ж і в себе. Емігрантів розглядали, як реакціонерів і до всіх оповідань про страхоття СРСР ставилися з застереженням, або й просто їм не вірили, вважаючи ці оповідання істерикою переляканих людей.

Але час своє робив. Почалися відвідування московської коліски «нового життя»; почався діловий контакт з апостолами комунізму і рожевий кольор з окулярів, через які дивилися в Європі на СРСР, почав бліднути й линяти. А коли Москва, через свою агентуру, почала переносити буденщину свого життя в Європу, коли почала пускати в повітря собори (в столиці Болгарії), організовувати політичні агенти (убивство Симона Петлюри, генерала Кутепова, Ноя Рамішвілі), пускати в провалля потяги і взагалі вулканізувати цілий уклад суспільного життя, то Європа занепокоїлася, а невідоме їй «нове життя» стало для неї менш привабливим і вона почала навіть організувати оборону, думати про те, як-би врятувати себе від руїни.

Не бракує ще й зараз наївних або дуже жадних до поживи людей, які живуть химерними надіями на те, що на комерційних зносинах з більшовиками можна заробити і, вони в погоні за цими заробітками, продовжують підтримувати московське гніздо комуністичної зарази і культивувати цим шляхом цю заразу у себе, проти себе. Де-хто вже попікся і переконався, що загравання з більшовиками — річ дуже небезпечна і потрібує не тільки великого напруження, але й значних засобів, значно більших, ніж самі великі прибутки, наколи - б вони в дійсності навіть були.

Завдяки цьому увага до фактів з більшовицького життя зараз в Європі значно більша, ніж була раніше.

Правда, Європа зараз заклопотана своїми внутрішніми болячками; значну частину їх прищеплено Москвою на засоби й при дуже ретельній допомозі самої ж Європи.

Замість того, щоби дати рішучу одсіч воюючому комунізмові, щоби його зброю повернути проти нього самого, щоби на наступ відповіді контр-наступом, Європа, стоячи ідейно на антибільшовицькому ґрунті, практично безпереривно допомагала більшовикам. При тому робила це в моменти найбільшої небезпечки для існування СРСР.

Зараз цей перший етап уже починає відходити до історії. Допомоги, принаймні в дотеперішньому розмірі, більшовики діставати не будуть. Починається другий етап — етап пасивної оборони. Він неминуче приведе до третього етапу — до енергійного контр-наступу. Чим швидче приїде третій етап — тим швидше воскресне Україна до нового державного життя і тим більше буде врятовано цінностей, які систематично нищить і викачує з України сучасна Москва.

До наближення цього останнього етапу можемо і мусимо спричинитися тако-ж і ми — емігранти.

Зробити це можна шляхом систематичної пресової праці в закордонній пресі. Організувати її і перевести в життя дуже легко, бо за довгий час нашого перебування за-кордоном — ми не тільки знаємо добре мови тих країн, в яких перебуваємо, але й встигли нав'язати дружні персональні зв'язки в різних колах закордонної суспільності.

Масю тако-ж силу і то дуже цікавих фактів з СРСР, якими мусимо ділитися з ширшою аудиторією європейської опінії і цим шляхом пробуджувати в ній не лише інтерес до більшовицької небезпечки, але й сприяти народженню нових активних сил.

Як ілюстрацію до цього наведу найсвіжіший факт з такої праці в Румунії.

В кінці жовтня місяця «Українта» розіслав комунікат про ті масові розстріли і ті жорстокости, які мали місце в останній час на Кавказі і особливо на терені нашої спільниці Грузії.

Надіслані відомості з'явилися у всій румунській пресі, при чому на чільному місці і великим друком. Не обійшлося, звичайно, й без курйозів: Так, дві газети, а саме: «Епоха» та «Нямул Романеску» дали ці відомості під великим наголовком: «Криваві езекуції на Україні».

Пояснюється це, очеvidячки тим, що комунікат починався такими словами: «Українське еміграційне телеграфне агентство повідомляє», а через те відаючи інформаційним відділом в цих двох газетах вважали, що всі факти, про які говориться в комунікаті відносяться до України.

Тим часом решта газет дала комунікат під властивими наголовками: «Совітський терор на Кавказі», або «Совітський терор в Грузії».

Факти, подані в комунікаті, були дійсно жахливими і вони критягнули до себе увагу громадської opinii. Виявилось це хоча-би в тому, що на другий-же день, то пак 31-го жовтня, на нього відгукнувся постійний співробітник газети «Епоха» п. А. Попович, надрукувавши в ній статтю знову-ж таки під помилковим наголовком: «Окривавлена Україна».

В цій статті п. А. Попович каже:

«Большевицька Росія є ворожа Європі. Це вона доводила ріжними шляхами. То транспортуючи товари на великі ринки по цінах нищих від собі-вартости, породивши те, що має назву демпінга; то підмінуючи через комуністичні організації підвалини сусідніх держав.

Те, що ми хочемо констатувати тут — єсть деспотизм, скерований навіть проти мешкаців цього нещасливого світського союзу. Так, телеграфне агентство українських емігрантів приносить нам досить сумні вісти.

Відомо, що в останній час населення Кавказу псвстало проти червоного терсру. У відповідь на це совітська влада відновила на терені Грузії, Азербейджану та в околицях Північного Кавказу систему кривавого терору, подібну до часів військового комунізму в Совітському Союзі.

Відділи ППУ розстріляли в останній час в Грузії понад 200 осіб. Крім того в Тіфлісі розстріляно 100 закладників з міста Борчала за те, що там вибухло знову повстання проти ссвітів.

Совітська жорстокість виглядатиме ще більш виразно, коли пригадати факти розстрілу родичів повстанців, які ховаються в неприступних горах, де їх не так легко знайти.

Совітська практика все перетворила в крив і смуток. Села виглядають пустою, бо більшість селян вислано на Соловецькі острови смерти.

Не врятовуються від катування навіть діти. Так, в місті Кізиль-Іадзі був розстріляний семилітний хлопець одного з повстанців, що втік у гори.

Само собою зрозуміло, що на цей жорстокий терор населення тако-ж по-змові відповідає контр-терором, але все надаремне. Совіти ведуть на розстріли цілі родини.

І все це діється у 20-му віці, у віці прогресу у всіх галузях життя. Сцени ці є надзвичайно дикі і припинитися вони можуть лише при двох умовах: або совіти заваляться, або населення примушене буде мовчазно далі терпіти, бо будь яке протиділення з боку європейських держав є неможливе. Вони не були в стані перешкодити демпінгові, який їм самим дошкуляв. Вони не будуть в стані перешкодити й теророві. Так диктують сучасні обставини. Але тоді ми запитаємо — в якій спосіб можна покінчити з цією тиранією?

Те, що відбувається в Совітській Росії вибликає багато думок. Там не існує народу. Держава поводитьсь, як деспот. Свободу, яку ми ігноруємо, там жебрають з простягнутими руками. Хто буде визволителем цього нещасного народу?! Крив, яка поливає землю за Дністром, закінчує свою статтю п.

А. Попович, плямує все, що дала цивілізація і що було набуте з таким трудом».

Отже з цього факту можна бачити, що при освітленню совітської дійсності, громадська совість не тільки починає протестувати, але й шукає для себе заспокоєння в допомозі жертвам совітських тиранів.

Через те справі організованої, а головню систематичної пресової праці ми мусимо присвятити особливо багато уваги. Це єсть наш обов'язок перед батьківщиною, перед поневоленим народом. Цим шляхом ми будемо ослаблювати впливи большевиків і скріплювати лави приятелів нашого визволення.

Ставаймо-ж сумлінно і дружнє до праці.

Д. Г.

Лист з Арґентини

Життя наше дуже розбите. Здалека про це можна судити по тому, що пишуть українські часописи в Арґентині, зблизька справа єсть ще гірше. Мало культурних людей, мало просто свідомих, мало засобів, мало дійсного національного практичного духу, духу теорчости. Через те найбільше темна маса наших земляків тут настроєна по большевицькому; розуму в неї шукати нема чоґо. Всна живе шлунком; її батьківщина там, де добре годують чи там, де обіцяють добре годувати. Шс-до інтелігенції, то є всяка: є «малороси», є «не-малороси», а таки українці, але ці останні чи не гірше «малоросів». Чому? А ось чому: «малороси» не пнуться ні до чо о, просто живуть і дихають, а ті, що претендують на українство, шкодять йому з усієї сили. Шкодять безглуздими свєрками за мєсляні вишкварки, шкодять своїми повітовими ідейками, шкодять тим, що настільки надокучають своєю тупістю, що женуть масу до большевизму і розчарування. Замість того, щоб робити конкретне діло на місці, згмісьть того, щоб будувати і організовувати життя українське в Арґентині, всни сперечаються про те, про що не мають ані найменшого уявлення: про потребу чи шкоду Ліґи Націй, про те, як робити політику в Галичині, нарешті про те, чи співчувати УНДО, чи націоналістам чи, гетьмансьї, чи просто якомусь сезсновому «отамансьві» Блаватнєму.

В результаті наслідки сумні; про паціфікацію, про справі засекєнські написаньполні часописи, а на місці, на арґентинській землі, збудовано дуже мало. Правда в Буенос-Айрєсі є «Українсьий Клуб» з невирраєним часописом «Україна», «Просвіта» з надто виразним часописом «Українське Слово», Т-во «Сокіл» і Т-во «Січ»; в таких провінціях, як Кордоба, чи Місієнес, чи Ляс Брєнєс є школи, церкви, Прєсвіти і т. и., але в порієннанні з тим, що могло б бути, це все дуже бідне і духом, і матеріяльно. Так буде доти, доки провідники не навчаться ширших поглядів, доки не перемінять повітового галицького патріотизму на дійсний український.

Тутешня українська колонія по своїй кількості могла б робити велику репрезентаційну роботу. Кажу могла б, але вийшла б тільки шкода, як би всна почала її при тому стєні настроїв, які є. Це була б одна компромітація. Коли люде самі не знають, чоґо хєстять, то на якусь міжнародню роботу їх випускати не можна. Одно слово, багато ще треба з'їсти тут соли людам, щоб вони вийшли в люде і почали робити не по гайдамацькому, а по державному, не по провінціальному, а маючи ширші національні погляди.

Люблять тут не шї «політики» оліні говорити про орієнтіції, критикувати, навіть видавати патенти на «зрадництво» чи на справжній патріотизм, другі удавати з себе Никодимів і прихильників чоґось середнього, друкують уєнеровські статті без підписів і хвалять УНДО і УВО з підписами. Є всього, але нема одного — солідности і роботи тої, яку треба було б робити. А треба було б для нашої колєнїї небагато: перетворювати некультурність в культуру, яка б імєпсувала і своїм, і чуженням, не базікати безтям-

но про українську політику в Європі, а готувати прихильність Аргентини до тої української національної держави, яка повстане так чи інакше після цього періоду, який переживається. Між иншим не можна не відмітити однієї оригінальної риси тутешніх балакунів-політиків; вони і коли лають, і коли хвалять якийсь напрям української політики в Європі, то роблять це з простого апіорного переконання. Багато разів доводилося пересвідчуватися, що мало хто з них дійсно читав «Діло» чи «Тризуб», чи часописи якихось инших напрямів, чи книги, які виходять на злободенні питання в Європі. У нас ще переживують 1919-20 роки. Робота поважна. Але думаю, що ви чимало смієтеся, коли читаєте наші тутешні газети.

Сподіваємося, що колись буде ліпше, хоч не гарантовані від того, що після пошести большевизму перейдемо ще через инші хвороби. Як уже все переживемо, тоді напевне прийдемо до розуму, бо те, що в теорії не знаходиться, здобувається практикою, що безумовно є найпевнішим шляхом навчитися бути нацією.

Хв. Художник.

Лист з Румунії

Не так давно, повертаючися з міста, я здивався в трамваї з одним з поважних румунських політичних діячів. Він тримав у руці газету, яку, очевидно перед тим читав. Привітавшись зі мною, він запитав: «Читали в нинішніх газетах про заворушення на Україні? Чи то правда, що на Україні панує таке невдоволення большевиками?»

— Правда, відповідаю я; а далі хотів додати, що румунська преса не подає й сотої частини того, що діється на Україні й що могло-би дати докладний образ життя та настроїв населення під большевиками.

Але мій співбесідник не дав мені закінчити моєї думки і поставив нове запитання: «Коли вже ви — українці — упораєтеся з большевиками, щоби і ви і ми, нарешті, мали вже спокій?»

— Тоді, відповів я, коли і ви і ціла Європа, перестануть допомагати большевикам.

На обличчі мого співбесідника відбилося щире здивовання.

— Ви, каже він, певно маєте на увазі, ті позички, які у формах ріжних кредитів видавалися большевикам ріжними країнами Європи. Але-ж ми — румуни — таких позичок большевикам не давали. І коли ці кредити вважати допомогою, то Румунія до цього своєї руки не прикладала. Не в наших інтересах допомагати большевикам!

— Кредити — відповів я — це тільки одна з форм допомоги большевикам. І може навіть не найголовніша. Ще більше допомагає їм тсї, хто сприяє культивуванню большевицьких баціл у себе і хто сприяє поборованню антибольшевицьких настроїв на Україні. А такою допомогою большевики систематично користаються й з боку Румунії. Хочете прикладів? Ось вони: прийшовши до влади, большевики устами свого пророка Леніна виразно і недвозначно заявили: «Ми, (то пак московський Інтернаціонал), і капіталістичний світ поруч довго існувати не можемо. Смертельна схватка між нами не минуча. Ми, або вони мусять загинути».

В ріжних варіаціях, це саме повторюють сотні раз на рік, як совітські можновладці на всіх своїх червоних парадах, так і вся большевицька преса — одверто, виразно і недвозначно.

Але большевики не тільки це говорять, вони так само одверто, так само послідовно і надзвичайно вперто провадять підготовчу працю для зруйнування тих країн, де ще панує культурний, а не большевицький лад.

Роблять це вони шляхом загострення тих внутрішніх конфліктів, які неминучі в кожній країні, і шляхом посилки цілої армії своїх агентів, поділених на низку категорій. Кожна категорія большевицьких агентів має свої окремі точно окреслені завдання. Поруч з цим ними ведеться ша-

лена розкладова пропаганда. Робиться все те, що у військовій термінології має назву підривної праці в зазіллю. Армія большевицька поки обмежується озброєнням. Час її активного виступу ще не прийшов. Але він прийде неминуче. Успіху большевицької підривної праці страшно шкодить еміграція, яка несе зі собою ту правду про життя під большевиками, якої большевики не хочуть одкривати перед ними, що мешкають по-за межами большевицького панування. Большевики знають, що ті болячки, які відчуває населення будь-якої країни в Європі ніщо в порівнянні з тим моральним і матеріальним страхіттям, які терплять мешканці Східного Союзу, а особливо населення України.

З другого боку — на випадок озброєного конфлікту — еміграція — особливо нова, на думку большевиків, — може бути використана проти них, як військова сила. Коротше кажучи, з цілої низки міркувань, большевики почали вживати всіх заходів для того, щоби перешкодити переїзду новій еміграційній хвилі по-за межі Східного Союзу.

Здавалось би, що Європі, а в першу чергу прикордонним країнам, навіпаки нова еміграція не тільки корисна, але бажана. Тим часом практика говорить про інше і тут — то й починається правдива допомога большевикам.

З боку Румунії зроблено, так само як і з большевицького боку, все, щоби не допустити нових втікачів з України на свій терен. Не звважаючи на це, біженці все-ж таки прибувають. І що-ж з ними роблять? — Більшість перекидається назад на Україну, при чому, в більшості випадків, ці біженці передаються в руки совітської влади, яка доходить до того, що часом розстрілює їх тут-же на березі.

— Це робиться через те, зауважив мені мій співбесідник, що большевики під виглядом біженців посилають до нас своїх агентів та шпигунів.

— В останній час, — кажу я, на терені Румунії розкрито багато комуністичних організацій, в яких провідну роль грали агенти, прислані з большевицької України. Кількість цих агентів свідчить про те, що большевики мають для своїх агентів вільні і цілком забезпечені шляхи, як до Румунії, так і з Румунії. Таким чином як-що всі пускають частину своїх агентів і під виглядом біженців, то з єдиною метою — підірвати довір'я до нової еміграції, ускладнити її фільтровку, викликати несмак до неї. І цим трюком всі повністю досягли своєї мети. Не тільки роблять перешкоди для прибуття нових емігрантів, але й викидається їх назад. Таким чином коли попадається агент і його викидають на Україну, то цим робиться найбільшу прислугу большевикам, а працю їхніх агентів пс-збавляють навіть мінімумом того ризику, який зв'язаний з їхньою підприємною роботою. Коли-ж викидають біженця, то, не кажучи вже про те, що така викидка по суті нічим не різниться від смертного вироку (румунське законодавство не допускає кари смерті), але цим шляхом Румунія допомагає большевикам нищити той антибольшевицький елемент, який примусовий був шукати порятунку по-за межами своєї батьківщини.

А саме головне, що факт викидки назад обезкуражує антибольшевицький елемент на Україні, робить його безпорадним, бо закриває перед ним єдиний шлях для порятунку. Де-кого герметична закупорка кордонів озлоблює і примушує ставати в лави большевиків: бо перед ним стоїть два вибори — або загинути, або шукати порятунку в комуністичній партії.

Хіба це, по вашому, не допомога большевикам?..

— Тим часом — наколи-би ми, з притиском каже мій співбесідник, відчинили кордон і не робили би перешкод для припливу нових біженців, то вони-би нас затопили. Треба було-би організувати знову концентраційні табори. Праці новим людям ми дати не можемо, бо маємо своїх безробітних. Утримання ж концентраційних таборів вимагає нових видатків, робити які ми не маємо змоги.

— Це, відповідаю я, аргумент повсякденний, але й він не витримає найменшої критики. По-перше — на приплив еміграції треба дивитися як на один з факторів боротьби з большевицтвом. Повірте, що наколи-би Європа розглядала його з цього боку, то видатки її були-би значно менші від тих

шкод, які вона має від підривної роботи большевиків зараз. Засоби для утримання концентраційних таборів (наколи-би вони були потрібні) певно можна було-би знайти й по-за межами Румунії. Але це вже практичний бік справи, для якого можна знайти кілька цілком задовольняючих рішень. Я-ж вам навіть ці факти лише, як ілюстрацію, до нашої розмови, як доказ того, що й Румунія, навіть, не даючи позички большевикам, фактично їм допомагає. Або скажемо такий факт: чи чули ви, щоби де-небудь, при будь-якій нагоді, комісар закордонних справ Совітського Союзу робив заяви про те, що Румунія, або яка небудь інша країна в світі (яка не має з совітами свого Рапалло) настроєна миролюбиво і зовсім не має агресивних намірів. Таких заяв жадний большевик ніколи не робив. Це не в інтересах большевиків. Навпаки вони намагаються кожен подію коментувати як агресивні заходи, скеровані проти Сопітів, і в цьому напрямкові ведуть саму інтенсивну пропаганду. А тимчасом бувший міністр закордонних справ Румунії Міронеску, в одному з інтерв'ю, яке він подав журналістам румунської і закордонної преси, з усією силою свого авторитету стверджував, що Сопіти агресивних намірів не мають. Хіба така заява не йде по тій лінії пропаганди, яку ведуть большевики?

— Ваші слова, зазначив мій сорозмовець, заслуговують як найбільш-шої уваги.

На цьому наша розмова обірвалася, бо трамвай зупинився на тій станції, де я мусів з нього сходити.

Пригадав я цю розмову у зв'язку з листом бувшого комсомольця Дністрового, який не так давно втік з України, та який просив переслати до редакції «Тризуба» його лист: «Кілька слів про «куркульський» терор».

Його вразило, що закордонна преса послуговується большевицькою термінологією і називає речі невластивими їм іменами...

Новий емігрант (Дністровий) зупиняється на слові «куркуль», але еміграційна преса грішить не лише в цьому. Дуже часто, подаючи відомості з большевицької преси про акти терору, скеровані проти комуністів, еміграційна преса та бюро преси, інформації яких використовують закордонні видання, подають про ці виступи як про контр-революційний рух на Україні, або в Сопітському Союзі.

Контр-революціонер в європейському поняттю ідентифікується з розумінням правого реакціонера. Через те європейсьць, читаючи про здушення контр-революційного руху в Сопітському Союзі, співчуватиме не жертвам большевицького режиму, а большевицьким мясником. В здавленню «контр-революції» європейсьць все ще вбачає перемгту вільного духу над неволею.

Отже, користаючися цією термінологією, ми тако-ж прислужуємося большевикам, бо популяризуємо їх, а не тих, кого большевицький режим нищить і пригноблює.

Тим більше, що по суті, крім революційної плакати, большевицький режим нічого рволюційного давно вже не має. По суті це найбільш реакційний режим — це найжорстокіша в'язниця всякої вільної думки й всяких незалежних поривань. — Через те — всякий рух проти большевицької Москви, навіть монархичний — єсть рухом революційним, а не контр-революційним.

Отже не помагаймо й ми большевикам і не вживаймо терміну «контр-революція» там, де йому не місце і де на його місці мусить стояти термін: «антисопітський», «антибольшевицький», або «революційний» рух, особливо коли справа ходить про боротьбу українського населення з червоною опричиною Москви.

Дмитро Геродот.

3 міжнародного життя

— Гувер — Бора — Ляваль. Америка — Германія — Франція.

Як свого часу вказано було на цьому місяці, подорож голови французької влади П'єра Ляваля до Вашингтону на побачення й на пересправу з американським президентом було обставлено великою дискретністю щодо її мети й можливостей, з нею зв'язаних. В доказ того наведено було тут промову Ляваля до асоціації англо-американських журналістів у Парижі на передодні його від'їзду до Америки, яка вражала, з одного боку, ширсю одвертістю, а з другого — закутала непрозорим туманом цілу подорожню справу. Те саме зроблене було й американською стороною. Бо ж які скільки будь точні вказівки можна було зробити, прочитавши заяву Гувера з приводу близького побачення з Лявалем, в якій говорилося такими загальниками:

Єдиною метою наших розмов буде обмін думками і поглядами, обмін прискорений і поважний, спрямований на те, аби знайти базу спільного чину для реконструкції світових взаємовідносин.

Мало спричинилися до вияснення справи і нечисленні телеграми, інтерв'ю й повідомлення, які висилалися найбільше по радіо, цілим журнальним військом, що поїхало до Америки разом з Лявалем на люксовому пароплаві «Le de France». Широкі маси з тих радіо дізналися, як їв і пив, скільки годин спав перший міністр Франції, які сузіт та які очі має його молоденька дочка Жозета, але про суть подорожньої справи журналісти не давали властиво нічого.

Так само нічого не розвідала й американська преса, представники якої не їхали океаном, а зграями крутилися навколо Білого Дому у Вашингтоні. Стався був що-правда епізод, уже коли Ляваль ступив на американську землю, який начеб-то міг спричинитися до досадного розкриття таємниці цілої справи. Тим епізодом були інтерв'ю відомого в Америці і по-за нею сенатора Бора, голови сенаторської комісії закордонних справ.

Бора — типова для Америки екстравагантна фігура. Головує в комісії він уже багато літ і американці вважають його великим спеціалістом щодо закордонних справ, особливо — європейських. В Європі, однак, про нього думають інакше, вважаючи, що в європейських справах він розбирається але, бо Європи не знає і що-до її взаємовідносин надто мало поінформований, а коли і поінформований, то дуже пристрасно й одностороннє, бо виступав він завжди й при всіх обставинах в оборону Германії, з одного боку, і совітської Москви, з другого. За довший час своєї політичної кар'єри неприємностей і своїм, і чужим людям наробив Бора багато. Досить згадати, що це був як раз він, що спричинився до занепаду президента Вільсона, автора Ліги Націй та одного з творців Версальського договору, який, на погляд Бора, надто далеко зайшов, втручаючися до європейських справ та бажаючи завести Америку до участі в Лізі Націй. В дальшому політичній впливи Бора спрямовані були на всебічну підтримку Германії, на поліпшення її політичного становища та на вшукання для неї міліардових кредитів. Це йому повелося у великій мірі, хоч і дуже пошкодило Америці тепер, коли Германія стоїть на порозі банкрутства і не знає, чим покрити свої закордонні борги. Не так повелося Бора в другій улюбленій ним справі, а саме, примусити Америку допомогти більшовикам грошми та визнати їх панування de jure. Кредити — приватні — Америка совітам дала, на кілька десятків мільйонів доларів, але визнати ССРС всна не зважилася досі і мабуть тепер уже — і на завжди. Вів же Бора цю справу так ретельно, що запідозрювали його навіть, начеб-то він працює не ради прекрасних очей тов. Сталіна, а впрот за совітські гроші. А в тому чі обвинувачення, як здається, все таки чистий наклеп, як на те вназусь судове слідство, переведене з цього приводу на прохання самого сен. Бора.

Оцей сенатор і вплутався до справи своїм інтерв'ю, розпублікованим в американських газетах. Кому він хотів зрештою зробити неприємність, не знати, можесамому Гуверу, з закордонною політикою якого Бора частовоюєі проти якого начеб-то збирається поставити свою кандидатуру на близьких уже президентських виборах; може й Лявалю, бо Францію він, як здається, широтакі не любить, а може — що вірніше — обом зразу, щоб зірвати цілу справу можливого порозуміння, такого неприємного, по-перше, для Германії, а по-друге мабуть і для ССР.

У цьому інтерв'ю Бора, незмінний прихильник ізоляціоністичної Америки від Європи, надто енергійно і рішуче, хоч і не дуже розважливо, висловився що-до багатьох як раз чисто європейських справ. Про європейську економічну кризу він сказав, що вона не має нічого спільного з кризою американською; про міждержавні борги і репарації, що їх треба дуже зменшити, а то й впрост і нулювати; про конференцію що-до розбросання, що її не варто й скликати, доки большевиків не визнають усі de jure; про Версальський договір, що його треба до чистого зрівзувати, а з територіальних змін, в ньому зазначених, залишити в силі, може, приєднання Ельзасу й Лотарингії до Франції, а решту скасувати, повернувши німцям Данциг і польський коридор, угорцям — Трансильванію, Хорватію, Словаччину і т. и.

Міжна собі уявити, яке враження зробило це інтерв'ю, з одного боку, на французького прем'єра, для якого воно було, так мовити, першим американським привітанням; з другого боку, на американського президента, що як раз, може сам і хотів про ті речі говорити в близькій розмові. Інциденту, однак, не дали розвинутися. Ляваль, кажучи метафорично, одшав сен. Бора, вказавши представникам преси, що він «приїхав до Америки не для того, аби полемізувати з сен. Бора»; а самому Бора щось такого наговорив при побаченні з ним, що той, хоч і який звичайно многословний, в рішучий спосіб змовк, одмовившись після того від якої-будь розмови з журналістами. Гувер, з свого боку, реагував користь, але виразно, випустивши з Білого Дому повідомлення, де вказано було, що про польський коридор між ним а Лявалем не сказано було ані одного слова.

Чи говорили про інші землі, преможно, як преможно про ССР, Угорщину і т. и. Взгадали, в цій шму комунікаті, який було видно після того, як скінчилося було пересправи Гувера-Ляваля, не вказано нічого того, про що точилися розмови, а лише те, в чому знайдено було точки спільної думки й погодження. З цих річей притягають до себе увагу три: конференція що-до розбросання, міждержавні борги і репарації, і спіли на праця Франції й Америки що-до устаалення валютних курсів та обміну на золото.

Що-до конференції, то Гувер і Ляваль погодилися на тому, що вона «не сміє перепустити сприятливий випадок», що стоїть перед нею, і має прикласти зусиль, аби виконати своє справжнє завдання, а саме організацію сталого й довгого змирнення. Такий загальний не рішас однак, чи полагджені ті протирічні погляди, які мали Франція та Америка в справі обезброення, чи може вказаними виразами їх поки-що лише прикрито. Так воно чи інакше, буде видно в лютому 1932 року, коли та конференція має начеб-то зійтися в Женебі під егідєю Ліги Націй.

Видніше стоїть діло з третьою справою — що-до спільної франко-американської праці над устааленням валютних курсів та обміну на золото. Тут усе ясно і обійшлося без загальників. У пресі було вже повідомлено навіть про характер чисто технічних обс'язків що-до цього, які взяли на себе Америка та Франція в цій справі. Інтереси обох сторін тут наявно спільні і реальні, та й політичного характеру вони не мають, а тому могли вони бути погоджені й без якихось загальників.

Політичний характер, і то дуже важливий, має справа друга, питання про міждержавні борги і репарації. По-перше, як про те не раз говорилося на цьому місці, Америка ніколи не хотіла зв'язувати їх ні до купи, ні з своїми борговими вимогами що-до колишніх своїх союзників. По-друге, як на те вказує історія Гуверовського мораторія Німеччині, вона не хотіла досі визнавати за Францією переважного у цій справі голоса, а пробу-

вала навіть впрост обійтися без неї, ігноруючи і відомий, визнаний всіма план Юнга, що регулює германські платіжі. На цей раз Гувер змінив американське становище. У комунікаті говориться, що коли потрібна буде якась зміна в текучості міждержавних боргів і в платіжах репарацій, то «ініціатива такого погодження має виходити од головних заінтересованих європейських держав в рамцях згоди, що зоставалася важною перед 1 липнем 1931 р.».

Шифр тут такий: сторони — це Франція та Германія, згода — план Юнга, 1 липня — початок Гуверовського мораторія на рік. Цим визнано за Францією переважне право в справі германських платіжів. І факт визнання того права за Францією має таке значіння, що не встиг ще повернутися Ляваль із Америки, як германський посол у Парижі дістав уже інструкції розпочати пересправи в тому напрямі. Досі про які-будь модифікації в своїх боргових обов'язках німці завжди зачинали говорити чи то в Лондоні чи то у Вашингтоні; тепер вони мусять зачинати з Парижу. Фактично це зводиться до визнання за Францією права на гегемонію поки-що у площині економічній, за якою, логікою річей, наступає і гегемонія політична.

Такий висновок можна уже на сьогодні зробити з подорожі Ляваля до Вашингтону, Як все оте буде зреалізоване, яку позицію займатимуть німці, а за ними й інші, од Італії до ССР, все оте виявиться трохи пізніше.

Observator.

3 преси

В надзвичайно інтересній статті під назвою «Демпінг і фінансова криза совітів», уміщеній в «Revue de Deux Mondes» з дня I. XI с. р. Фредерик Еккар так демаскує большевицьку політику переговорів з Францією в справі складення торговельного договору:

«Де-які німецькі кола, що є прихильниками військової і економічної співпраці з совітами, були дуже заклопотані тим, як би Франція, скористувавшись своєю виключно сильною позицією, що її вона має зараз в світі, не стала на чолі дипломатичної і фінансової офензиви проти большевизму.

Маневр, до якого вдалася російська дипломатія мав би метою в згоді з німецькими совітофільськими партіями, одхилити можливість подібного проєкту шляхом зближення з Францією. З другого боку, декларації, пророблені Литвиновим в Берліні, мали б переконати німців, що це зближення не пошкодить німецько-совітській співпраці. При таких обставинах міг бути поновлений Берлінський договір, що накладав на Німеччину обов'язок противитися в Лізі Націй всякій антибольшевицькій ініціативі. Комунікат совітської агенції ТАСС констатує, що «цей трактат посилює позицію Німеччини в її боротьбі проти тяжких наслідків останньої війни і не виключає можливості участі всякої іншої держави що-до допомоги розвитку ССР на основі прихильної помочі на користь обох сторін».

Мета, яку переслідують цим, ясна: паралізувати акцію Франції і зміцнити співпрацю Німеччини і совітів за допомогою французької фінансової допомоги».

Добре розуміючи, що таке большевизм і чим загрожують данайські дари німецько-большевицької дипломатії, автор рекомендує не переговорювати з большевизмом, а повести з ним рішучу боротьбу.

«Демпінг це лише епізод безпощадної боротьби двох непримирних сил: ми переможемо лише, організувавши священний

союз усіх противників комунізму. Сьогодні є ще час перемогти большевизм за допомогою економічних і фінансових заходів. Біймось того, що завтра цих заходів буде вже не досить».

Як бачимо, у Франції не бракує тверезих людей і мабуть цього разу таки Гугенберг, Гітлер, Сталін і компанія змушені будуть до сухого режиму і до капітуляції на їхніх лукавих позиціях.

* * *

Робота московського ГПУ на Україні що-до переслідування української культури знаходить собі як найліпшу оцінку ніде інде, як в московському монархичному органі «Возрожденіє» (число з дня 5 листопаду) під пером усердного «тоже малороса» Александра Яблоновського що у своєму яничарському садизмі губить не лише рештки дотепности (якої вже давно не має!), а й здоровий розум. От що викручує цей борзий фельетонписець:

«Навіть большевики не знайшли можливим продовжувати свій безглуздий флірт з українцями і нині змушені займатися дезукраїнізацією України. Практично це виявляється в тому, що всі написи на громадських будовах українською мовою замінені написами московською мовою. В Харькові в Геодезичному Інституті і в Дніпропетровському гірничному інституті лише три лектори читають українською мовою. Всі останні професори перейшли на московську мову. Крім того всі спеціалісти, що працюють на Україні, категорично одмовилися замінити російську мову українською всупереч декрету українського ВУЦВК. Відмінено українську мову і на фабриках і адміністративних і професійних установах і всіх канцеляріях».

Ясне діло, що після такої геніяльної українізації, що її провели большевики, А. Яблоновський почув надзвичайну радість і пише:

«Звичайно ця приємна новина викликала в українських містах загальний віддих радості».

Справді, як зворушливо об'єднався цей «дядя Міхей» із «Возрожденія» з большевицькими сатрапами на Україні.

З широкого світу.

— Ватикан вирішив заснувати в Ссфії свою легатію; першим легатом призначено єп. Рснкалі.

— М. Горький з цілою родиною приїхав до Січії для лікування.

— Французький прем'єр П'єр Ляваль повернувся з Америки до Парижу. Протягом його подорожі 8 радіотелеграфістів відправили 80.000 слів ріжних його комунікатів.

— В одній з голандських бібліотек знайдено манускрипти англійського поета Шелі, писані в 1812 році.

— Італійський урядовий журнал опублікував новий закон про жидівське самоуправління в Італії.

— З огляду на фінансову кризу грецький уряд відсунув запровадження закону про страхування робітників.

— Бразилія одмовилася продати большевикам 500 тис. мішків кави, які ті хотіли перепродати за безцінь в Німеччині і Балтійських краях.

— Італійський уряд вирішив для встановлення з'язку з Північною Америкою відправити в середині листопаду 24 гідроплани до Н'ю - Йорку. На чолі ескадриль полетить ген. Бальбо.

— Збанкрутували кілька Сілезьких фірм, що постачали металургічні вироби большевикам.

— Японський міністр фінансів довів до відома уряду, що бюджет майбутнього року може бути складений лише з великим дефіцитом.

— Англійські травести і на виборах до муніципалітетів потерпіли таку саму поразку, як на парламентських виборах.

— Советське торговельне представництво в Ковно одержало від литовського уряду право дипломатичної недоторкності.

— До Москви прибула делегація іспанських промисловців з наміром встановлення економічних зносин.

— В Япнії арештовано 115 студентів, що займалися большевицькою агітацією.

— З огляду на часткові зміни в складі американського парламенту більшість в ньому на 2 голоси належить демократам.

— Новий англійський кабінет складено в такий спосіб: прем'єр — Мак-Дональд, заступник — Балдвін, фінансів — Неввіль Чемберлен, внутрішніх — Герберт Самуель, канцлер — лорд Селхей, війни — віконт Гелшем, закордонні справи — Джон Саймон, Індії — Самуель Гоар, домініонів — Тома і т. д.

— Ірландія видала спеціальний закон проти большевицького демпінга.

— 31 березня 1932 року Австрія має святкувати 200-ліття з дня народження композитора Йосіпа Гайдна.

— Під час антисемітських сутичок студентів, перед Варшавським університетом переведено багато арештів. Арештовано при тому кілька большевицьких агітаторів, що мали по всій видимості завдання викликати згадані безпорядки.

— До французького парламенту в зв'язку з економічною кризою внесено інтерпеляції, що вимагають обмеження вживання чужинських робітників у Франції.

— Під час бою на річці Ненні в Манджурії японці втратили 36 убитих і 144 ранених; в траті китайців — 200 убитих і кілька сот ранених. Серед китайських убитих знайдено труни большевицьких інструкторів. Китайське військо не дивлячися на свою численність, одступило в безладі.

Управа Українського Клубу в Варшаві з глибоким сумом сповіщає про смерть одного з членів - основоположників

бл. п. Паулина Руткевича

Хроніка.

З Великої України.

— Склад викладачів вищих шкіл. На початку минулого шкільного року серед викладачів вищих шкіл на сов. Україні було 4,4 відс. походженням з робітників та 7,2 відс. — з селян. Тепер — 9,6 відс. з робітників та 11 відс. з селян. На думку «Комуніста» «далшу роботу треба спрямувати на утворення класово - витриманих політично - свідомих, висококваліфікованих спеціалістів, що в усій своїй роботі глибоко засвоїли марксолєнінську методологію» («Ком.» ч. 296 з 26. X).

— Всеукраїнська нарада в справах боротьби з посухою. 20 жовтня і слідуючі дні відбулася в Харькові всеукраїнська нарада в справі боротьби з посухою. У нараді взяли участь представники науково - дослідних установ, «заврайземсвідділів» посушлих районів, представники колгоспів і «райгоспспілок», агрономи і т. д. Нараду було відкрито доповіддю про боротьбу з посухою віце-президента Всеукраїнської Академії с. г. наук — Попова. Хоч нарада була «всеукраїнська», але доповідь була «всеросійська». Охопила вона образ посух і недородів б. Росії, починаючи з 18 століття з докладним зазначенням коли скільки було послухливих літ і скільки «губерній» перетерпіло від недороду. Промовець нав'язав також зв'язок між посухою і теорією Маркса. «Зв'язок цей треба шукати у втіленню торговельного капіталізму в сільське господарство, в тому що Маркс назвав «пограбуванням природи», в тому, що на першому етапі свого розвитку, капіталізм, нічого не даючи взамін, забирає те, що нагромаджувалося в господарстві».

Дослідження посухи на Україні зачалось від 1871 року. До року 1921 степ зазнав 11 недородів від посухи, при чому 4 з них мали катастрофічний характер. На питання чи справді вирішальну роль в посухах відіграють кліматичні умови — докладчик зауважує, що головне — в техніці господарювання. І далі зазначає, що досі мало зв'язували боротьбу з посухою з «соціалістичною перебудовою села».

Торкнувшись плану боротьби з посухою надалі, Попов гадає, що основні засоби, на яких будувати цей план — це дальше поглиблення «соціалістичного будівництва в сільському господарстві», а «агрономічна наука повинна стати на службу соціалістичній перебудові села, зв'язати в одне ціле ті безперечні досягнення, що вона їх має в боротьбі з посухою, звести їх до єдиної стрункої системи комплексних заходів». «Комуніст» не зазначає на якій мові було доповідь зроблено. («Ком.» ч. 293 з 23. X).

— «Допомагають» збирати хліб. Збирати хліб з населення вислали большевики з Києва до Рокитянського району — 25 робітників, до Ржищева — 11 робітників, до Ставищанського району додатково до раніше висланих ще 10 чол. Ці партії робітників звуться «буксирними бригадами по хлібозаготівлях». В Києві існує «штаб хлібозаготівельного буксиру», який оперує справою «допомоги» місцевій владі по хлібозаготівлях скрізь на Київщині («Пр. Пр.» ч. 242 з 25. X).

— Зяблева оранка. За планом на зяб мало бути по радгоспах зорано на Україні 398.000 гектарів. На 26. X одначе зорано було усього 5.368 гект. («Ком.» ч. 298 з 28. X).

Зміст

— Париж, неділя, 15 листопада 1931 року — ст. 1. — Давній — Літературні спостереження. XXIX — ст. 3. — Гл. Л. Що діється в ССРСР (докінчення) — ст. 7. — Ст. Сірополко. Необгрунтована хвальба — ст. 14. — В. С. З життя й політики — ст. 16. — Чужоземна преса й совіти — ст. 18. — Лист з Аргентини — ст. 21. — Лист з Румунії — ст. 22. — *Observer*. З міжнародного життя — ст. 25. — З преси — ст. 27. — З широкого світа — ст. 28. — Хроніка: З Великої України — ст. 30.

Повідомлення

Кореспонденцію для нашого представника у Польщі п. І. Липовецького належить надсилати на нову адресу:
Warszawa, Czerniakowska 204 m., 25.

POUR **FrS. NOUS LIVRONS**
une montre et chaîne
ou bracelet parfaite
homme, dame, à remontoir,
mouvement très solide
soigneusement réglé 36 h.
chronomètre : garantie
6 ans. simili or, argent. Même
prix bracelet homme ou dame
lumineux choix Envoi contre remb!
DORAT à BRIVE. Corrèze

ENVOI FRANCO PORT ET EMBALLAGE POUR TOUTE GARE GRAND RESEAU
Porcs pesant 100 kilos à 7 mois et 200 kilos à 10 mois

PORCS

Croisements sélectionnés anglais et croannais
Fermiers, éleveurs achetez directement à la production, supportez l'industrialisme
L'expédie immédiatement les commandes par caisse de
2, 3, 4, 5, 6, 8, 10 porcs, franco dans toutes gares de France
transport, emballage, mortalité et responsabilité le route à ma charge

PORCS de 58 jours env.	80 fr. too
PORCS de 2 mois env.	90 --
PORCS de 2 mois 1/2, 18 k. env.	105 --
PORCS de 3 mois 22 k. env.	130 --
PORCS de 3 mois 1/2, 26 k. env.	160 --
PORCS de 3 à 4 mois, 31 k. env.	190 --

Males et Femelles pour reproduction sur demande
Assurance gratuite 6 mois contre la maladie

Ecrire : CREMON Elie Domaine d'Imbert, BRIVE (Corrèze)

SAUCISSONS

Pur porc sec garanti. .	25	fr. le kg.
Porc et bœuf sec Arles	16	--
Porc et bœuf étuvé. .	10	--
Saucisse fraîche pur porc	13	--
Pâté de foie et frittons ^{cuits au four}	12	--

*Marchandise expédiée en colis postal 4 et 9 kilos
franco port et emballage toute gare tous les jours*

Mandat, Remboursement, Crédit après références

Ecrire : **TUDOR, Salaisons, BRIVE (Corrèze)**

MOUTONS ET BREBIS

Nous pouvons vous expédier immédiatement des agneaux, agnelles, béliers, brebis, mouton, genre berrichon, lauraguais, quercynois, ayant actuellement 2 à 5 Kgs de laine. Nous garantissons tous ces animaux de 1re qualité, sains et de bonne venue, bêtes rustiques pouvant rester dehors par tous les temps.

EXPÉDITION FRANCO PORT ET EMBALLAGE POUR TOUTE GARE

Agneaux petits 3 mois, sevrés, qui mangent bien..	90 fr.
Agneaux ou Agnelles 3 à 4 m sevrés solides et vigoureux..	100 fr.
Agneaux ou Agnelles 4 à 5 mois, 30 kg. environ..	150 fr.
Agneaux ou Agnelles 8 à 9 mois, 28 kg. environ..	180 fr.
Moutons ou Brebis 10 à 12 mois, 35 kg. environ. .	190 fr.
Brebis 13 à 14 m., 40 kg. env., pouvant être mère..	220 fr.
Brebis avec son agneau.....	300 fr.
Brebis avec deux agneaux (doubles).....	400 fr.

PÉTITS PORCS D'ÉLEVAGE DISPONIBLES TOUTE L'ANNÉE
Indiquez-nous lisiblement à la commande votre adresse et la gare destinataire.

CRÉMON Elle, BRIVE (Corrèze)

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V^e
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редагус — Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко

Le Gérant: M-me Perdrizet.

Imp. de Navarre, 5, rue des Gobellins. Paris XIII.